

โครงการศึกษาการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงสู่เศรษฐกิจยุคใหม่

องค์ประกอบด้านข้อมูล

- โครงการได้มีการสัมมนาระดมความคิดเห็นจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมให้ความเห็นเกี่ยวกับประเด็นความเหลื่อมล้ำ 4 ประเด็น คือ ความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ภาวะเศรษฐกิจหลังการระบาดของโควิด-19 การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ซึ่งทั้ง 4 ประเด็น มีส่วนสำคัญต่อการขยายขอบเขตของความเหลื่อมล้ำในปัจจุบัน โดยที่ปรึกษาของโครงการ ได้มีการลงพื้นที่เพื่อสอบถามเชิงลึกกับกลุ่มเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน พื้นที่ตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มเป้าหมายที่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะที่จะใช้แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในภาคการเกษตรของไทยได้ โดยการลงพื้นที่ดังกล่าว จัดขึ้นเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2566 ที่ผ่านมา
- **ข้อมูลของผู้มีส่วนร่วม** ผู้เข้าร่วมเป็นตัวแทนจากภาคประชาสังคม กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ ต.คลองโยง จ. นครปฐม ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกรวมกันประมาณ 1,800 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรผู้ปลูกข้าว และพืชสวนประเภทอื่นๆ เช่น ผัก และผลไม้ เป็นต้น
- **ผลจากการมีส่วนร่วม** กลุ่มผู้เข้าร่วมได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่มีส่วนทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในภาคการเกษตร เกิดขึ้นจาก 4 สาเหตุสำคัญคือ
 - ความเสี่ยงจากภัยพิบัติ เกิดอุทกภัยในพื้นที่บ่อยครั้ง ทำให้เกษตรกรสูญเสียเงินทุนที่สะสมมาทั้งหมด จึงไม่สามารถปรับเปลี่ยนไปผลิตสินค้าเกษตรประเภทอื่นได้นอกจากการทำนาข้าว แม้จะได้ผลตอบแทนที่น้อยกว่า
 - วงจรหนี้สิน เมื่อเกิดความเสียหายแก่ผลผลิต เกษตรกรต้องกู้ยืมเงินเพื่อมาทำการผลิตในรอบถัดไป กลายเป็นวงจรหนี้สินที่ไม่จบสิ้น หนี้สินบางส่วนถูกส่งต่อไปยังคนรุ่นถัดไป
 - การไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากร โดยเฉพาะการเข้าถึงกรรมสิทธิ์ที่ดินทำกิน เกษตรกรไม่มีโฉนดที่ดินซึ่งเป็นหลักทรัพย์สำคัญที่ใช้ในการกู้ยืมเงินเชื่อในระบบ
 - การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ขณะที่คนหนุ่มสาวเลือกที่จะไปทำงานในตัวเมือง ทำให้การเรียนรู้การใช้เทคโนโลยี การใช้ประโยชน์จากบริการทางการเงิน และการรับความช่วยเหลือของภาครัฐผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล มีข้อจำกัดมาก
- **ข้อเสนอโดยตรงที่มีต่อกระทรวงพาณิชย์เพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ** มีการเสนอให้รัฐบาลเข้ามาเป็นตัวกลางในการจัดการปัญหาอย่างจริงจัง รับฟังเสียงสะท้อนในเชิงลึกของผู้ที่มีปัญหา ใช้เทคโนโลยีเพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบอย่างทั่วถึง รวมทั้งคำนึงถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างรอบด้าน เพื่อออกแบบนโยบายที่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุด และมีความยั่งยืนมากขึ้น ตัวอย่างเช่น
 - นโยบายการตลาดให้กับผลผลิตทางการเกษตร มีบทบาทสำคัญในการทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยเฉพาะการปลูกพืชที่มีมูลค่าทางการตลาดสูง เช่น ข้าวอินทรีย์ และผักอินทรีย์ เป็นต้น ภาครัฐต้องทำให้เกษตรกรมั่นใจว่าถ้ามีการลงทุนปลูกพืชชนิดนั้นๆ แล้ว จะสามารถขายได้จริง โดยกระทรวงพาณิชย์ร่วมบูรณาการกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ วางแผนการผลิตและการตลาดร่วมกัน
 - นโยบายรองรับความเสี่ยงที่เกิดจากภัยพิบัติ การสร้างระบบป้องกันความเสี่ยงจากน้ำท่วมล่วงหน้า เช่น นโยบายให้รัฐเช่าที่นาของชาวบ้านเพื่อรองรับน้ำท่วม จะทำให้เกษตรกรมีรายได้ในช่วงที่ไม่สามารถเพาะปลูกได้ ขณะที่ภาครัฐได้พื้นที่รองรับน้ำปริมาณมหาศาลในช่วงที่เกิดอุทกภัย
 - นโยบายกำกับดูแลโรงสีและพ่อค้าคนกลาง เช่น การติดตามดูแลราคาข้าวของโรงสี เพื่อให้ประโยชน์ตกอยู่กับขบวนการขายอย่างแท้จริง

- การนำผลที่ได้ไปปรับปรุงการดำเนินงาน หลังจากที่กองวิจัยเศรษฐกิจการค้ามหภาค ได้นำประเด็นและข้อเสนอแนะที่หารือกัน ไปปรับเปลี่ยนเป็นประเด็นคำถามสำหรับการลงพื้นที่สำรวจกลุ่มตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการขจัดปัญหาความเหลื่อมล้ำในด้านต่างๆ โดยกลุ่มที่ได้มีการลงพื้นที่แรกเสร็จสิ้นไปแล้ว คือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคลองโยง จ.นครปฐม ซึ่งเป็นตัวแทนในภาคเกษตรกรรมที่สามารถชี้ให้เห็นถึงปัญหา อุปสรรค แนวทางการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ และข้อเสนอแนะที่มีต่อภาครัฐ ซึ่งจะนำไปประมวลผลให้ออกมาเป็นข้อเสนอแนะสำหรับกระทรวงพาณิชย์ในขั้นตอนต่อไป

ดังที่ปรากฏในรายงานผลการดำเนินงาน “โครงการศึกษาการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงสู่เศรษฐกิจยุคใหม่” งวดที่ 2 ซึ่งที่ปรึกษาโครงการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ส่งเอกสารหลักฐานการลงพื้นที่ดังกล่าวให้แก่สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2566

กองวิจัยเศรษฐกิจการค้ามหภาค

24 มีนาคม 2566